

Anna Jagiełło-Szostak

Czarnogóra: nowy rząd premiera Dritana Abazovicia – trudna europejska perspektywa w świetle podziałów wewnętrznych

28 kwietnia 2022 r. Dritan Abazović został powołany na urząd premiera Czarnogóry i zastąpił na tym stanowisku Zdravko Krivokapicia. Nowy rząd uzyskał poparcie 46 deputowanych w 81-osobowym parlamencie. Głębokie podziały pomiędzy partiami proserbskimi i prorosyjskimi powiązanymi z SCP a partiami proeuropejskimi o orientacji obywatelskiej oraz brak konsensusu w kwestii planowanych reform mogą doprowadzić do kolejnego kryzysu politycznego. Co więcej, w związku z agresją Rosji na Ukrainę, po długich dyskusjach politycznych wewnątrz państwa, Czarnogóra w kwietniu 2022 r. przystąpiła do unijnych sankcji przeciwko Rosji. Decyzje zgodne z zaleceniami Unii Europejskiej mogą wpłynąć na przyspieszenie bardzo powoli postępującego procesu akcesyjnego Czarnogóry.

Zmiana rządu. W dniu 28 kwietnia 2022 r. parlament Czarnogóry udzielił wotum zaufania nowemu rządowi, na czele którego stanął premier Dritan Abazović. Do wotum nieufności wobec poprzedniego premiera Zdravko Krivokapicia przyczyniły się m.in.: krytyka ze strony ruchu Zjednoczonej Akcji Reform (*Ujedinjena reformska akcija*, URA), zarzucająca byłemu rządowi opieszałość w radzeniu sobie z pandemią COVID-19, słabe wyniki w przyciąganiu inwestycji zagranicznych i spowolnienie integracji europejskiej. Nowy rząd uzyskał poparcie 46 deputowanych w 81-osobowym parlamencie, co oznacza, że przeforsowanie ustaw, dla których wymagane jest poparcie większości 2/3 głosów, będzie bardzo trudne.

Poparcia nowemu rządowi udzieliło 16 deputowanych koalicji rządowej, w tym z: proserbskiej Socjalistycznej Partii Ludowej (*Socijalistička narodna partija*, SNP) – 5, koalicji Czarno na Białym (*Crno na Bijelo*, CnB), w skład której wchodzi ruch URA oraz Unia Obywatelska Civis (*Savez građana Civis*, CIVIS) – 4, Partii Boszniackiej (*Bošnjačka stranka*, BS) – 3, Partii Socjaldemokratycznej (*Socijaldemokratska partija*, SDP) i Partii Liberalnej (*Liberalna partija*, LP) – 2 oraz partii albańskich – 2. Wsparciem dla nielicznej koalicji rządowej pod przywództwem premiera D. Abazovicia jest 29 posłów prezydenckiej Demokratycznej Partii Socjalistów (*Demokratska partija socijalista*, DPS) i 1 poseł z SDP-LP. Nie wchodzi on jednak w skład rządu ani nie mają w nim swoich przedstawicieli.

Deputowani partii o poglądach konserwatywnych, proserbskich i prorosyjskich, Frontu Demokratycznego (*Demokratski front*, DF) oraz Demokraci (*Demokrate*) zbojkotowali głosowanie. DF i Demokraci wraz z ruchem URA i SNP przejęli władzę w sierpniu 2020 r. Do opozycji, po trzech dekadach rządów, przeszła wówczas DPS, której liderem pozostaje obecny prezydent Czarnogóry Milo Đukanović. Zarzuty m.in. o korupcję wobec DPS i jej lidera sprawiły, że zaczęli oni tracić na popularności. Jednak na początku 2022 r. w wyniku sporów politycznych większość parlamentarna rozpadła się i URA Abazovicia, przy wsparciu DPS Đukanovicia, przystąpiła do tworzenia rządu. DPS zdecydowała o poparciu URA ze względu na chęć zażegnania kryzysu politycznego w państwie oraz wojnę w Ukrainie. Koalicja URA i DPS została skrytykowana przez FD i Demokratów, domagających się nowych wyborów. Zastrzeżenia do składu rządu wysunęli też socjaldemokraci, których lider Damir Šehović zauważył, że „Serbia będzie bardziej zadowolona z wyborów niż mieszkańcy Czarnogóry, ponieważ co najmniej sześciu ministrów będzie pod kontrolą prezydenta Serbii Aleksandra Vučića”¹.

Priorytety polityki wewnętrznej, regionalnej i międzynarodowej. Wśród kluczowych celów rządu D. Abazovicia znalazło się kilka kwestii. Po pierwsze, planowane są nowa ustawa o spisie ludności i przeprowadzenie spisu

¹ L. Šćepanović, *Crna Gora dobila novu manjinsku Vladu premijera Dritana Abazovića*, 28.02.2022, <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-dobila-novu-manjinsku-vladu/31825630.html> [15.07.2022].

powszechnego w 2023 r. Zagadnienie to powoduje napięcia w Czarnogórze, ponieważ dla części opinii publicznej spis ludności ma wymiar nie tylko statystyczny, ale i religijny. Po drugie, nowy rząd dążył do podpisania umowy podstawowej, określającej m.in. stosunki majątkowo-prawne państwa z Serbskim Kościołem Prawosławnym (*Srpska Pravoslavna Crkva*, SPC) w Czarnogórze. Tekst umowy został przyjęty przez parlament 8 lipca 2022 r. Kwestia umowy z SCP po raz kolejny doprowadziła do kryzysu politycznego w Czarnogórze i utraty poparcia większości parlamentarnej dla gabinetu Abazovicia. Wśród przeciwników podpisania tekstu znajdują się: DPS, która zapewniała poparcie parlamentarne obecnemu rządowi, SDP, część opozycji, czarnogórskie stowarzyszenia narodowe oraz sektor pozarządowy. W ich opinii umowa ta stawia SCP ponad państwem czarnogórskim i umożliwia ingerowanie w sprawy wewnętrzne Czarnogóry. Według przeciwników kluczowym elementem polityki państwa powinna być ochrona tożsamości czarnogórskiej w relacjach z Serbią. Wpływ Serbii na Czarnogórę wywodzi się przede wszystkim ze struktur rządowych w Serbii, przy wsparciu SPC w Czarnogórze, serbskich mediów i służb bezpieczeństwa. Wśród zwolenników umowy jest Front Demokratyczny, postrzegany jako polityczny przedstawiciel wpływów serbskich i rosyjskich. Na podstawie danych Centrum Demokracji i Praw Człowieka (*Centar za demokratiju i ljudska prava*, CEDEM) SCP w Czarnogórze cieszy się większym zaufaniem społecznym (47,3%) niż prokuratura (21,8%), partie polityczne (13,9%) oraz Czarnogórska Cerkiew Prawosławną (10,1%)². Po trzecie, kluczowe są także: reformy służby bezpieczeństwa, reforma wyborcza, walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, inwestycje i rozwój, ochrona środowiska, podwyższenie emerytur i świadczeń socjalnych oraz opieka nad dziećmi i młodzieżą.

W wymiarze regionalnym premier D. Abazović zapowiedział przystąpienie do transgranicznej inicjatywy politycznej i gospodarczej „Otwarte Bałkany” (zob. [„Komentarze IeŚ”, nr 430](#)). Inicjatywa postrzegana jest przez niego jako konsekwencja Procesu Berlińskiego, opierająca się na intensywnej współpracy regionalnej stanowiącej podstawę do kontynuowania europejskiej ścieżki nie tylko dla Czarnogóry, ale i wszystkich państw regionu Bałkanów Zachodnich (WB6). Inicjatywie „Otwarte Bałkany” sprzeciwiają się partie proczarnogórskie, które uważają ją za próbę narzucenia współpracy regionalnej przez obecny rząd w Serbii.

W kwestii polityki zagranicznej nowy premier zapowiedział utrzymanie kursu euroatlantyckiego i wskazał UE jako najważniejszego partnera Czarnogóry. Wyszczególnił odblokowanie reform sądownictwa, przybliżających Czarnogórę do członkostwa w UE. Negocjacje akcesyjne z UE Czarnogóra rozpoczęła już dziesięć lat temu, ale od 2017 r. żaden z 33 rozdziałów akcesyjnych nie został zamknięty, co wskazuje na impas na drodze do członkostwa.

Reakcja Czarnogóry na działania Rosji wobec Ukrainy. Czarnogóra poparła sankcje UE wobec Rosji 1 marca 2022 r., a tydzień później rząd Rosji dodał Czarnogórę do listy państw wrogich. Jednak formalne przyjęcie sankcji nastąpiło 8 kwietnia 2022 r. ze względu na brak większości parlamentarnej niezbędnej do przyjęcia decyzji, co związane było z procesem zmiany rządu i sprzeciwem partii proserbskich. DF oponował wobec sankcji i wskazał, że Czarnogóra nie powinna angażować się w konflikt geopolityczny, który będzie miał negatywny wpływ m.in. na sezon turystyczny w Czarnogórze. Z kolei 6 czerwca 2022 r. Czarnogóra zabroniła rosyjskiemu samolotowi rządowemu korzystania z jej przestrzeni powietrznej w związku z planowaną wizytą rosyjskiego ministra spraw zagranicznych Siergieja Ławrowa w Serbii. Następnie 15 czerwca 2022 r. doszło do spotkania w Kijowie premierów Czarnogóry D. Abazovicia oraz Albanii Ediego Ramy z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim. Premierzy poparli inicjatywę uzyskania przez Ukrainę statusu kandydata do UE.

Wcześniej, 10 czerwca 2022 r., czarnogórskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ogłosiło „zamrożenie” 44 nieruchomości należących do 34 obywateli Federacji Rosyjskiej, znajdujących się w Herceg Novi, Budvie i Žabljaku³. Władze oficjalnie nie potwierdziły opublikowanej w mediach listy osób, z których kilka pokrywa się z nazwiskami polityków m.in. z partii Jedna Rosja (*Единая Россия*) i Komunistycznej Partii Federacji Rosyjskiej (*Коммунистическая партия Российской Федерации*, KPRF).

² Ž. Vučinić, *Građani ne vjeruju institucijama, apatija umjesto optimizma*, 15.12.2021,

<https://www.vijesti.me/vijesti/politika/580721/gradjani-ne-vjeruju-institucijama-apatija-umjesto-optimizma> [26.07.2022].

³ *Ovo su ruski državljani kojima je Crna Gora zamrzla nekretnine*, 13.06.2022, <https://investitor.me/2022/06/13/ovo-su-ruski-drzavljanij-kojima-je-cg-zamrzla-nekretnine/> [17.07.2022].

Od 2006 r. rynek nieruchomości w Czarnogórze cieszy się zainteresowaniem Rosjan ze względu na bliskość kulturową oraz niższe, niż np. w Hiszpanii, ceny nieruchomości. W 2021 r. Centralny Bank Czarnogóry oszacował, że najwięcej nieruchomości kupują obywatele Federacji Rosyjskiej i Republiki Serbii⁴. Obecnie rosyjscy właściciele lub współwłaściciele posiadają 18 906 nieruchomości w trzynastu miastach Czarnogóry⁵. W związku z wojną w Ukrainie i sankcjami wobec Rosji widoczne jest także przenoszenie firm z Rosji do Czarnogóry. Według danych Urzędu Skarbowo-Celnego Czarnogóry od 1 lutego do 9 czerwca br. Rosjanie założyli w Czarnogórze 1100 firm, głównie z branży IT. Rosja była też największym inwestorem w Czarnogórze w pierwszych czterech miesiącach 2022 r., a inwestycje bezpośrednie wyniosły 41,6 mln euro. Rosjanie zainwestowali o 15 mln więcej niż od stycznia do końca kwietnia ubiegłego roku. Z kolei w 2022 r. inwestycje z Serbii zajmują siódme miejsce, podczas gdy w zeszłym roku znajdowały się na drugim miejscu⁶.

Wnioski. W ciągu trzech pierwszych miesięcy po objęciu funkcji premiera Dritan Abazović wzmocnił proeuropejski kurs polityczny Czarnogóry. Nowy rząd zapowiedział reformy społeczne i polityczne oraz próby przeforsowania projektów dotyczących wyboru nowego prokuratora generalnego, przeprowadzenia spisu ludności i przystąpienia do inicjatywy „Otwarte Bałkany”. Jednak przyjęcie tych projektów będzie wymagało poparcia przez 2/3 głosujących członków Zgromadzenia.

Jednocześnie, w kontekście umowy z Serbską Cerkwią Prawosławną, DPS Đukanovicia wykorzystwała sprzeciw wobec umowy oraz krytykę „Otwartych Bałkanów” jako pretekst do wycofania dotychczasowego poparcia dla nowego rządu. W związku z tym uwarunkowania na arenie politycznej Czarnogóry są niestabilne i mogą ulec zmianie na korzyść DPS, która będzie próbowała wykorzystać sytuację do powrotu do władzy. Przewidywać można, że przedterminowe wybory parlamentarne mogą odbyć się wiosną 2023 r. wraz z wyborami prezydenckimi.

W wymiarze międzynarodowym poparcie dla europejskiego kursu Ukrainy oraz sankcji wobec Rosji ma znaczenie symboliczne i pokazuje, że Czarnogóra wywiązuje się z podjętych zobowiązań wobec UE, dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

⁴ D. Raičević, *Rusk ii srpski drzavljanjani najviše kupovali nekretnine u Crnoj Gori*, 3.09.2021, <https://www.slobodnaevropa.org/a/nekretnine-crna-gora-stranci/31442343.html> [17.07.2022].

⁵ S. Janković, *Vlada Crne Gore drži tajnim imena Rusa čija je imovina zamrznuta*, 14.06.2022, <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-rusi-nekretnine-imovina/31897964.html> [17.07.2022].

⁶ *Rusi sada još jače kupuju po Crnoj Gori. Za četiri meseca pazarili nekretnina za 20 miliona evra: Slede Arapi i Turci*, 8.07.2022, <https://www.blic.rs/biznis/nekretnine/rusi-sada-jos-jace-kupuju-po-crnoj-gori-za-cetiri-meseca-pazarili-nekretnina-za-20/jjsg5mq> [17.07.2022].